

Jerzy KUBALA

Instytut Chemii i Technologii
Nieorganicznej

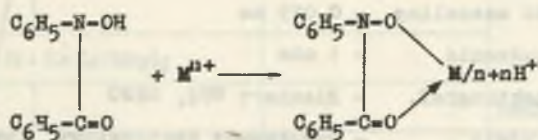
EKSTRAKCYJA ŚLADOWYCH IŁOŚCI BIZMUTU Z ROZTWORU AZOTANU KADMU

Streszczenie. Ustalono warunki usuwania małych ilości bizmutu przez ekstrakcję 10^{-2} molowym chloroformowym roztworem N-benzoilofenylohydroksyloaminy z 1 molowego roztworu $\text{Cd}(\text{NO}_3)_2$ zawierającego $2,5 \cdot 10^{-3}$ mola/l HNO_3 . Przy stworzeniu optymalnych warunków można zmniejszyć zawartość Bi w $\text{Cd}(\text{NO}_3)_2 \cdot 4\text{H}_2\text{O}$ poniżej $10^{-6}\%$. Fazy organiczne z ekstrakcji po odparowaniu ze spektr. cz. proszkiem węglowym, mineralizacji i dodatku NaCl oraz In jako standardu wewnętrznego, można wykorzystać do spektrograficznego oznaczenia Bi w $\text{Cd}(\text{NO}_3)_2 \cdot 4\text{H}_2\text{O}$.

Zagadnienie usuwania małych ilości bizmutu (poniżej $10^{-3}\%$) z azotanu kadmu wynikło podczas prac poświęconych otrzymywaniu tlenku kadmu wysokiej czystości.

W celu usuwania bizmutu z roztworu $\text{Cd}(\text{NO}_3)_2$ zastosowano ekstrakcję chloroformowym roztworem N-benzoilofenylohydroksyloaminy (BFHA).

BFHA reaguje z jonami wielu pierwiastków tworząc trudno rozpuszczalne w wodzie związki

które w określonych warunkach dają się ekstrahować organicznymi rozpuszczalnikami.

Spośród licznych prac poświęconych zagadnieniu ekstrakcji BFHA zwrócono uwagę na te, które dotyczyły ekstrakcji bizmutu (1) oraz kadmu (2).

Według przytoczonych w nich danych, bizmut ekstrahuje się w 100% w szerokim zakresie pH (2-12), wykazując załamanie krzywej ekstrakcji przy pH = 3. Natomiast kadmu przy pH 4 ekstrahuje się w kilku procentach.

Celem pracy było ustalenie optymalnych warunków oddzielania małych ilości bizmutu występujących w solach kadmu, opracowanie metody oczyszczania azotanu kadmu od bizmutu oraz jego oznaczania na drodze spektrochemicznej (3).

CZĘŚĆ DOŚWIADCZALNA

Odczynniki, roztwory, aparatura:

BFHA - 10^{-2} M roztwór chloroformowy.

$\text{Cd}(\text{NO}_3)_2$ - 1,5 M sporządzono przez rozpuszczenie $\text{Cd}(\text{NO}_3)_2 \cdot 4\text{H}_2\text{O}$ czda POCh w redest. H_2O , oczyszczono od bizmutu przez ekstrakcję BFHA i krystalizację.

Roztwór wzorcowy Bi^{3+} - zawierający 10^{-4} g w 1 cm^3 sporządzono przez roztworzenie Bi_2O_3 w HNO_3 .

HNO_3 - 0,1 M sporządzony z HNO_3 czda - POCh.

Proszek węglowy ekstr. cz. RW-A - Ringsdorff-Werke, Bad Godesberg - Mehlem.

1. Warunki analizy

Spektrograf średniej dyspersji Q24 C. Zeiss, Jena.

Mikrofotometr G II C. Zeiss, Jena.

Wzbudzalnik Abreissbogenezeuger ABR3.

Rodzaj i warunki wzbudzenia - aktywowany łuk prądu zmiennego, 7 A.

Elektrody pomocnicze - Elektrokarbon SU 103, Topolcany

górna - zakończona stożkowo

dolna - krater, średnica 4 mm, głębokość 5 mm

Odważka próbki - 50 mg

Przerwa analityczna - 2 mm

Szerokość szczeliny - 0,015 mm

Czas wzbudzenia - 1 min

Płyta spektrograf. - Blauhart WU2, ORWO

Obróbka płyty - wywoływacz kontrastowy, temperatura 18°C , czas wywoływania 2 min.

Wzorce spektrograficzne sporządzono przez odparowanie odpowiednich ilości roztworów $\text{Bi}(\text{NO}_3)_3$ na podłożu węglowym, zawierającym $10^{-2}\%$ $\text{In}(\text{In}(\text{NO}_3)_3)$ oraz 4% NaCl.

Uprzednio stwierdzono, że dodatek 4% NaCl powoduje maksymalne zwiększenie intensywności zaczerwienienia linii Bi.

Na takim samym podłożu odparowywano fazy organiczne pochodzące z ekstrakcji bizmutu z roztworów azotanu kadmowego. Mineralizację próbek dokonywano dodając niewielką ilość spektr. czystego HNO_3 .

Ekstrakcję przeprowadzono w rozdzielaczach pojemności 200 cm^3 , objętość fazy wodnej wynosiła 100 cm^3 , fazy organicznej (10^{-2} M BFHA) - 10 cm^3 .

Czas kontaktu faz ustalony doświadczalnie wynosił 2 minuty. Tak dobrane parametry uznano za korzystne dla prowadzenia procesu oczyszczania roztworu $\text{Cd}(\text{NO}_3)_2$ w większej skali. Stwierdzone w ekstraktach pierwiastki: Ag, Al, Cd, Cu, Fe, Pb, Sn nie miały istotnego wpływu zarówno na ekstrakcję oraz oznaczenie bizmutu. Bizmut oznaczano spektrograficznie, po odparowaniu fazy organicznej ze spektr. cz. proszkiem węglowym i mineralizacji, stosując dodatek NaCl oraz In jako standard wewnętrzny.

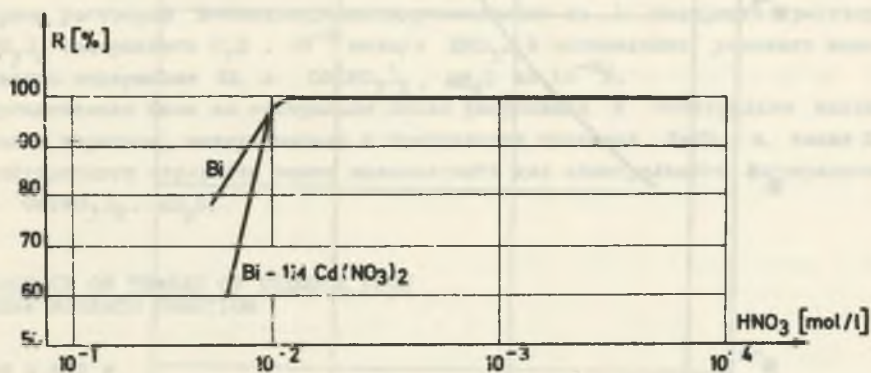
Zawartość bizmutu wyznaczano z wykresu ($P_{\text{Bi}} - P_{\text{In}}$) - log C, Bi-306,7 nm, In - 303,9 nm, P - przekształcone zaczerwienie linii.

2. Zależność współczynnika odzysku bizmutu (R %) od stężenia HNO_3

W doświadczeniach wstępnych podczas ekstrakcji 1 M $\text{Cd}(\text{NO}_3)_2$ chloroformowym roztworem BFHA stwierdzono, że przy $\text{pH} > 4$ faza wodna była mętna, a na granicy faz zbierał się osad. Z tego względu poddawano ekstrakcji roztwory azotanu kadmu o większej kwasowości.

Roztwory 1 M $\text{Cd}(\text{NO}_3)_2$ zawierające 10^{-4} g Bi/l oraz HNO_3 od $2 \cdot 10^{-2}$ - $2 \cdot 10^{-4}$ mola/l ekstrahowano 3 porcjami po 10 cm^3 ekstrahenta.

W celu stwierdzenia wpływu matrycy ekstrahowano również roztwory zawierające Bi oraz HNO_3 w ilościach podanych wyżej, lecz nie zawierające $\text{Cd}(\text{NO}_3)_2$. Wyniki przedstawiono na rys. 1.

Rys. 1. Zależność współczynnika odzysku bizmutu R_x od stężenia HNO_3

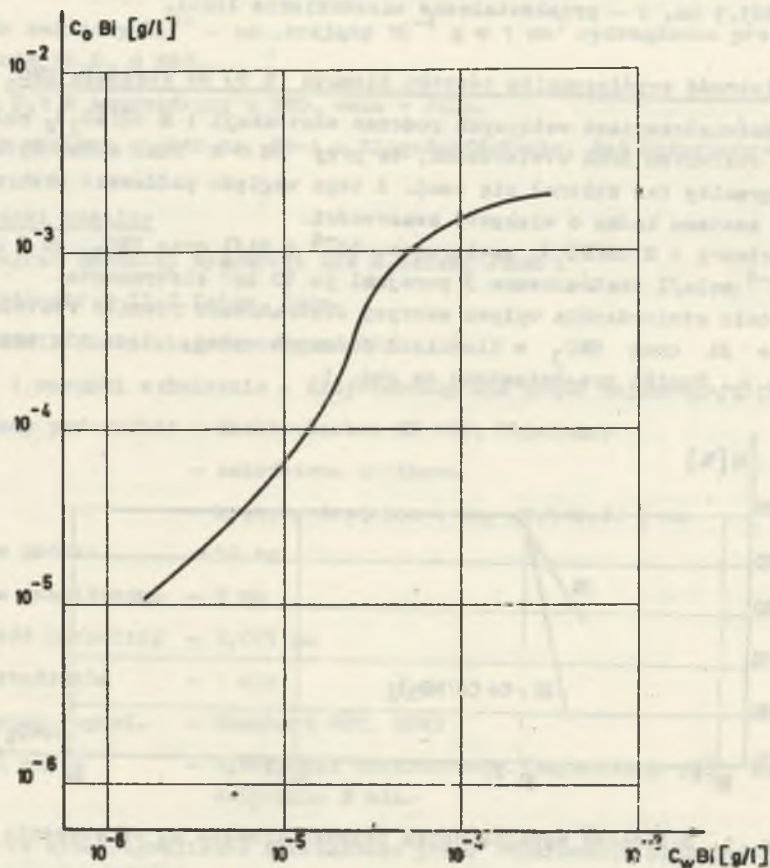
Na podstawie otrzymanych wyników można stwierdzić, że przy stężeniu HNO_3 $2 \cdot 10^{-4}$ - 10^{-2} mola/l, bizmut ekstrahuje się w 100% niezależnie od obecności dużych ilości $\text{Ca}(\text{NO}_3)_2$. Przy stężeniu HNO_3 większym od 10^{-2} mola/l procent ekstrakcji bizmutu maleje, zwłaszcza w obecności większych ilości $\text{Cd}(\text{NO}_3)_2$.

3. Izoterma ekstrakcji

Izotermę ekstrakcji wyznaczono dla 1 M $\text{Cd}(\text{NO}_3)_2$, w którym początkowe stężenie bizmutu wynosiło $4 \cdot 10^{-4} - 10^{-5}$ g/l, a stężenie HNO_3 $2,5 \cdot 10^{-3}$ mola/l. Roztwory wodne wytrząsano jeden raz 10 cm^3 10^{-2} M BFHA. Stosunek molowy Bi:BFHA wynosił $1:2 \cdot 10^3$ do $1:8 \cdot 10^4$.

Izotermę ekstrakcji przedstawiono na rys. 2.

Rys. 2. Izoterma ekstrakcji bizmutu w 1 M $\text{Cd}(\text{NO}_3)_2$ stężenie HNO_3 - $2,5 \cdot 10^{-3}$ mola/l

Z izotermy ekstrakcji wynika, że przy stężeniach bizmutu większych od $4 \cdot 10^{-4}$ g/l w roztworach $\text{Cd}(\text{NO}_3)_2$ następuje wysycenie fazy organicznej benzoilofenylohydroksamianem bizmutu.

W oparciu o uzyskane wyniki została opracowana spektrochemiczna metoda oznaczania śladowych ilości bizmutu w związkach kadmu (3).

Metoda oczyszczania azotanu kadmu od niewielkich ilości bizmutu polega na ekstrakcji 1 M $\text{Cd}(\text{NO}_3)_2$ zawierającego $2,5 \cdot 10^{-3}$ mola/l HNO_3 , 10^{-2} molowym roztworem BFHA w chloroformie. Stosunek faz V_o/V_w wynosi 1:10, czas kontaktu 2 minuty. W zależności od stężenia bizmutu przeprowadza się kilkakrotną ekstrakcję. Przy stworzeniu optymalnych warunków można obniżyć za wartość Bi w $\text{Cd}(\text{NO}_3)_2 \cdot 4\text{H}_2\text{O}$ poniżej $10^{-6}\%$.

LITERATURA

- [1] Chwastowska J., Minczewski J.: Chem. Anal. 9, 791 (1964).
- [2] Chwastowska J., Minczewski J.: ibid., 8, 157 (1963).
- [3] Kubala J.: (w przygotowaniu do druku).

ЭКСТРАКЦИЯ СЛЕДОВЫХ КОЛИЧЕСТВ ВИСМУТА ИЗ РАСТВОРА НИТРАТА КАДМИА

Резюме

Установлены условия экстракционного отделения малых количеств висмута 10^{-2} молярным раствором N-бензоилфенилгидроксиламина из 1 молярного раствора $\text{Cd}(\text{NO}_3)_2$ содержащего $2,5 \cdot 10^{-3}$ мола/л HNO_3 . В оптимальных условиях можно уменьшить содержание Bi в $\text{Cd}(\text{NO}_3)_2 \cdot 4\text{H}_2\text{O}$ до $10^{-6}\%$.

Органические фазы из экстракции после упаривания с спектрально чистым угольным порошком, минерализации и прибавления носителя NaCl, а также In как внутреннего стандарта можно использовать для спектрального определения Bi в $\text{Cd}(\text{NO}_3)_2 \cdot 4\text{H}_2\text{O}$.

EXTRACTION OF TRACES OF BISMUTH FROM CADMIUM NITRATE SOLUTION

Summary

The conditions of removal of small amounts of bismuth by extraction with 10^{-2} M chloroformic solution of N-benzoylphenylhydroxylamine from 1M $\text{Cd}(\text{NO}_3)_2$ solution, containing $2,5 \cdot 10^{-3}$ mole/litre HNO_3 have been determined. Under optimal conditions the content of bismuth in $\text{Cd}(\text{NO}_3)_2 \cdot 4\text{H}_2\text{O}$ may be reduced below $10^{-6}\%$.

The organic phases from extraction after evaporation with spectrally pure carbon powder, mineralisation and addition of spectroscopic buffer NaCl and In as internal standard may be used for the spectrographical determination of Bi in $\text{Cd}(\text{NO}_3)_2 \cdot 4\text{H}_2\text{O}$.